תלמוד בבלי · אחרונים · הגהות יעב״ץ · סדר מועד

הגהות יעב"ץ על ראש השנה

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

הגהות יעב"ץ על ראש השנה

רבי יעקב ב"ר צבי [היעב"ץ] עמדין

מקור הטקסט: ספריא · רישיון: לפי המהדורה: נחלת הכלל או Creative Commons

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/הגהות-יעבץ-על-ראש-השנה/
הקובץ נוצר ב־16 בנובמבר 2026 מגרסה v38-202611151759 של הספרייה.

תוכן העניינים

דף ו: 5
דף ח: 5
דף ט: 5
דף י: 5
דף י: 5
דף יב: 5
דף טז: 5
דף טז: 6
דף יח: 6
דף יח: 6
דף יט: 6
דף יט: 7
דף כ: 7
דף כב: 7
דף כב: 7
דף כג: 7
דף כג: 7
דף כד: 8
דף כד: 8
דף כה: 8
דף כה: 8
דף כו: 8
דף כז: 9
דף כח: 9
דף כט: 9
דף ל: 9
דף לא: 9
דף לא: 10
דף לג: 10
דף לג: 11
דף לד: 11

דף לה. 11

דף ו:

תוס' סד"ה בשלמא. "הכא". צ"ל הכי [וכ"ה בדפו"י]:

דף ח.

תוס' ד"ה לתקופות כו' ויש נפקותא מרובה בדבר כו'. נ"ב ל"י מנ"מ [וכ"כ רבינו הגר"א בא"ח סימן תקפ"א סוף ס"ק ח' דבאמת אין נ"מ בין המניינים]:

דף ט.

תוס' ד"ה ואי. בלא וא"ו כו'. נ"ב אין הכרח כל כך למחוק גרסתנו בוא"ו דה"פ ואי אתה מונה אותה חמשים וגם אחת: ע"ב ד"ה מרכיב. כשלא נפסקה מאביה ובאילן זקן. נ"ב כלומר שאביה זקן:

דף י.

רש"י ד"ה ופירות כו' שלישית. נ"ב שלישית לשלמות. ומאן דגרס רביעית לא משתבש דהיינו כי מחשב שלשים יום דער"ה לשנה. והיא היא:
תוס' ד"ה ופירות. ולא אזלינן בתר כו'. נ"ב נראה שכוונתם שאם היו קובעים ט"ו בשבט ר"ה לנוטע אז היינו חושבין ל' יום לפני ט"ו לשנה. נמצא יספיקו לנטיעה ב' שנים ול' יום בלבד. ואין הדבר כן אלא צריכה ב' שנים שלמות ושלשים ונוסף ד' חדשים וחצי להתירה שכך היא הל"מ שבאחד בתשרי השנה מתחדשת לנטיעה [ועי' ר"ן]

דף י:

רש"י סד"ה ויהי באחת נכנסו. נ"ב נח ובניו:

דף יב:

תוס' סד"ה משתבא. נ"ב ואיכא נמי בישראל קטן או בגדול ובשוגג. ואפילו במזיד מה בכך. מ"מ אי עביד חיובי מחייב במעשר:

דף טז.

תוס' ד"ה כמאן. מתי יתרפאו לא נגזר. נ"ב אע"ג דאמרינן פרי"י [ע"ז נ"ה א'] ונאמנים (בשליחותם) [בשבועתן] כו'. ר"ל שלא נגזר מתי יתרפאו שלא נגזר שלא יתרפאו קודם

זה ע"י בקשת רחמים דתפלה ודאי מהניא לאקדומי רפואה. ובלא תפלה ודאי נגזר עד מתי יהיו ימי משך החולי והיסורין בשעה שמשלחין אותן:

דף טז:

תוס' ד"ה ועיון. פרחייא. צ"ל אפרוחייא [וכ"ה בירושלמי]:
שם לרישה. צ"ל לרישי:

דף יח.

גמ' וכן שנים שעלו לגרדום כו'. נ"ב כה"ג אשכחן בפ"ק דע"ז [י"ז ב'] גבי ר"ח ב"ת ור"א ב"פ שנתפסו למינות והתם לאו בתפלה תליא אלא כדמסיק תלמודא הכא לענין שבועה דבית עלי נסמוך. ועמ"ש שם גבי עובדא הנ"ל בס"ד:
רש"י סד"ה אביי כו' ברבה ב"נ. נ"ב כ"ה ודאי כי רבה דודו של אביי הוה אחי אביו כייליל וא"א להיות רבא כי הוא היה כמו בן גילו של אביי כדמוכח פש"ש [ברכות מ"ח א' וע"ש בגליון הש"ס] והאריך ימים יותר מאביי (שלהי) [בפ'] הרואה [ברכות נ"ו א'] וכדמוכח פאע"פ [כתובות ס"ה א'] ובכמה דוכתי:
תוס' סד"ה רבה. אביי עסק טפי מניה. נ"ב בודאי משום דעשיר הוה כדאיתא בהרואה ובפרק אע"פ. ורבה עני הוה כדאיתא בההיא דמ"ק וכתירוץ זה דתוס' משני נמי תלמודא בעובדא דר"פ ור"ח הנ"ל בע"ז:

דף יח:

גמ' וירד ר"א ורחץ ור"י כו'. נ"ב זהו דבר תמוה שגזרו ת"צ בלי ידיעת שני גדולי עולם ר"א ור"י:
שם ובטלום. צ"ל ובטלוה:

דף יט.

גמ' ת"ל דה"ל יום שלאחר ר"ח ר"ח דאורייתא כו'. נ"ב נקט ר"ח לרבותא לאשמעינן אגב אורחא דר"ח הוי יו"ט דאורייתא. ואפי' לא הוה אלא ר"ח גרידא דינו כיו"ט דאורייתא. כ"ש דהוי נמי יום הזכרון וראש השנה. וע"ל (דכ"ג א') ובתוס' שם ד"ה משום כו':

דף יט:

הא אצטריך מעברינן ליה הא כו'. נ"ב תימה אטו לא שמיע ליה הא דתנן בבתרא דמכלתין (ד"ל ע"ב) בראשונה היו מקבלין עדות כל היום כו' [ועי' בחכמת מנוח וא"ש]:
תוס' ד"ה מימות כו' ואי לאו דעברוה ועשו כו'. נ"ב איברא גמרא דר"פ י"ט [ביצה ט"ו ב' וע"ש בפ"י] דאר"ח מאי לאין נכון לו למי שלא הניח ע"ת. נמצא שעשו אז ר"ה ביום ששי (כי לא השגיחו בלא אד"ו ראש בזמן שהיו מקדשין ע"פ הראיה וכמ"ש כ"פ במשנה ובגמרא) [ועי' פסחים נ"ח ב' בתוס' ד"ה כאילו] א"כ חל מחרת שמיני עצרת בשבת לכן ודאי לא יכלו לקבעו תענית. לא משום מוצאי יו"ט ולא משום דעברוהו לאלול הוא:

דף כ:

גמ' לילה ויום מן החדש. נ"ב נ"ל שקריאת המלה בשני קמצי"ן. ור"ל מן הירח החדש שהוא החודש הבא:
תוס' ד"ה חצות. תימה ממאי דקרא קפיד אבני א"י. נ"ב לדברי הכוזרי ורמב"ן עה"ת לק"מ דבודאי קביעות המועדים ע"פ ראית הירח בא"י נתייסד וכך הוא האמת:

דף כב.

גמ' גזלן דדבריהם "כשירין". צ"ל כשר [וכ"ה ביבמות]:

דף כב:

במשנה לחוורן. נ"ב בכתוב בסוף ספר יחזקאל [מז]:

דף כג.

גמ' ארונים. נ"ב דכתיב נטע אורן (ישעיה מד):
שם דבי רומאי מסקן כסיתא דבי כו'. נ"ב כן הדבר עד היום האלמוגים נמצאים בים אצל איי זיצילא שהיא לרומיים והמרגליות בים פרסי שבדרום הנקרא סינוס פירסקי:
תוס' ד"ה ארבעה. לענין מו"מ פליגי. נ"ב אית בהו תו נ"מ לענין עצי מערכה דשרפת הפרה [עי' פ"ג דפרה מ"ח וצ"ע. ועי' בר"ש פי"ד דנגעים מ"א ובר"מ פ"ג דפרה מ"י וצ"ע]:

דף כג:

גמ' אסתתום להו דרכי כו'. נ"ב והא דכתיב בישעיה [לט] מארץ רחוקה באו מבבל היינו עיר בבל מקום חצר המלכות היא בגדד רחוקה היא ודאי מירושלים והשלוחים שרי

מלך בבל מעירו שלחם ובאו דרך רחוקה. אבל התחלת מדינת בבל אינה רחוקה כל כך כי ארץ גדולה ורחבה היא:

רש"י סד"ה ויעזקהו. טבעת. נ"ב תרגומו עזקא:

תוס' ד"ה זו בירם משמע כו'. נ"ב ל"י היכי משמע אי מדתני בתריה גולה. איברא לדידי אפכא משמע אלא בירם התחלת ארץ בבל וגולה היא. ואחריה נמשכו עד שראו כל הגולה כו':

סד"ה. כמה. והוא קצה א"י. נ"ב זה אינו רק קצה ארץ יהודה. ומשם והלאה עבר הירדן מזרחה גם היא א"י נחלת ג' השבטים ושם ארץ גדולה ורחבה. אבל טפי [ה"ל] לאקשויי מרוח מערב שהים הוא גבולה ואינו אלא דרך יום כה. וכמ"ש ג"כ [בפ"ה דמע"ש וש"מ] לוד מן המערב שהיא בקצה ארץ פלשתים על יד הים. וכן עוד צ"ע במ"ש [שם] אילת מן הדרום כמ"ש שם בלח"ש. וצ"ל שלצדדין במקצועות מערב ודרום הארץ מתרחבת:

דף כד.

גמ' ושבנו לראותו מדעתנו ולא ראינוהו. נ"ב ולא היו עננים אז:

דף כד:

בבעץ. נ"ב בדיל. תרגום אבצא:

שם בי כנישתא דשף ויתיב. נ"ב פירש בערוך כלומר נסע מקדש וישב שם ששכינה נסעה עמהם לשם:

תוד"ה והא כו' דאינה בולטת. נ"ב אינה נראית לנו בולטת:

דף כה.

גמ' אתם אפי' מזידין. נ"ב ואי"ת ה"א ר"ל קש"ר אינו מן המנין פז"ב [סנהדרין כ"ו א'] עמ"ש בס"ד בעץ אבות מי"ג פ"ג:

דף כה:

רבי שלמדתני תורה ברבים. נ"ב צ"ע היכא:

דף כו.

גמ' אלא מאי "משור" פר". כצ"ל [וכ"ה בדפוס ישן]:

דף כז.

גמ' מה שאין הפה "יכול". כצ"ל [וכ"ה בשבועות כ:] ונ"ב פה לשון זכר פה אחד פי ה' דבר:

דף כח.

גמ' בשופר של ע"ז לא יתקע ואם תקע יצא. נ"ב דאיתה בביטול וה"מ דאגבהיה ע"מ דלא למיקני ליה. א"נ היינו דדייק רש"י וכתב ששימשו בו לע"ז. ור"ל דלא איירי בע"ז גופה אלא בתשמישי ע"ז וקי"ל בתשמישים יש ביטול אפי' משזכה בהן ישראל כדאיתא בי"ד סימן קמ"ו. ומפרש בה"ג דהו"ל מילתא פסיקא. וה"ה דאיכא לאוקמי בע"ז עצמה ובגווני דאמרן. ותו איכא לפרושי דמיירי בשעשה השופר מקרני בהמה הנעבדת דב"ח אינן נאסרין ואפ"ה לכתחלה לא דמאיס למצוה עיין ע"ז דמ"ז. ולהתוס' בשם ר"ת יש שטה אחרת דמפרש בלאחר ביטול הוא דיצא ע"פ לולב הגזול:

דף כט.

גמ' וקתני לא יצא. נ"ב עד שיתכוין כו' הא כי מכוין רק לעצמו יצא [ומ"ש בהגהות ר"ב רנשבורג בשם הגאון מווילנא דדייק מדקתני לא יצא בלשון יחיד ולא קתני בלשון רבים לא יצאו ש"מ דרק המשמיע לא יצא אבל השומע יצא אף דלא נתכוין לו המשמיע. ובלי ספק לא מפי הגר"א יצאו דבאמת הברייתא מיירי הכל בדין השומע ובנתכוין שומע ולא משמיע לא יצא אף השומע. ובדפוס ווארשא הציגו ד"ז בתוך הגהות רה"ג החסיד מווילנא. ונלכדו גם הם בשגגה]:

דף ל.

גמ' מהרה יבנה בהמ"ק ויאמרו כו'. נ"ב ש"מ מצות אינן בטלות לעתיד עיין נדה (ס"א ב') וי"ל תחיית המתים היא אחר ימות המשיח כמ"ש שלהי סוטה. אבל בימות המשיח שיבנה בהמ"ק אין בינם לעוה"ז אלא שעבוד מלכיות וכן לענין קיום המצות אין חלוק:

דף לא.

רש"י ד"ה מכפרת כו' שעשה שלמה העומדין כו'. נ"ב דליכא למימר מכרוב דעל הארון נסתלקה למפתן דכיון דאסתלקא לה מן הכפורת הרי כבר נסתלקה אז גם מכרובים כי אותם הכרונים היו סוככים על הכפורת. אבל לא ידענא מאי קראה דסילוקה מן הכפורת

לכרוב דבדביר. וי"ל מדכתיב נעלה מעל הכרוב ואי מכרוב דארון משתעי הול"ל מן הכרובים דהשראת שכינה על שני הכרוכים בשוה היתה כדכתיב ודברתי אתך מבין שני הכרובים וכן נקרא ה' בכ"מ יושב הכרובים לא יושב כרוב אחד. אלא ע"כ בכרוב שעומד בבית משתעי קרא דסלוק שכינה כי שם לא היתה שכינה שרויה בקבע רק במקרה דרך נסיעה וסלוק. והשתא דאתית להכי שפיר איכא לאוקמי נמי גרסא דמייתי קרא דוירכב על כרוב דמסיים ביה ויעוף דהיינו דרך עפיפה שלא במקום שכינת כבודו העצמי הוא דכתיב. ואתי שפיר דמייתי ליה תלמודא לראיה שכך הוא דרך נסיעתו:

דף לא.

גמ' וטבריא עמוקה. נ"ב ממש כי יושבת בעמק [ערש"י בשבת קי"ח ב' ד"ה ממכניסי וש"מ] וצפורי כצפור בראש ההר כדאיתא בפ"ק דמגלה [ו' א'] וכן כולן בראשי ההרים היו כדאיתא פ"ק דסנהדרין (י"ד א') בין ב' הרים גדולים בין אושא לשפרעם:

שם ובקש ר"א להפקירו לעניים. נ"ב במסקנא משמע שלא הפקירו אע"פ שכבר היה בדעתו להפקירו לא זכו בו עניים אע"ג דאשכחן לאב"א בפרקא דחסידי [תענית כ"ב א'] דאמר מההיא שעתא אסחתינהו לצדקה. חסידות יתרה נהג לעצמו ואינה חובה. ותיובתא למ"ד הכי בהג"ה דש"ע י"ד ס"ס רנ"ח ומסייעא למאן דפליג. מיהו איכא למדחי דהכא אע"פ שחשב עדיין לא גמר בלבו דכתיב כל נדיב לב אבל היכא דגמר והסכים בדעתו כההיא דאבא אומנא דלמא חיובי נמי מחייב:

דף לג.

תוס' ד"ה הא כו' אבל ממה שהיו מברכין כו'. נ"ב דבודאי היו מברכין כשהיו מוציאין אחרים י"ח:

באי"ד וריב"י מביא ראיה כו' ואע"ג דאשה כו'. נ"ב יש לדחות דשניא היא בה"ת דאשה נמי מיהת שייכא בת"ת במצות שהנשים חייבות בהן. שהרי צריכה לידע אותן ודאי כדי שתוכל לקיימן לכן אפי' כשלומדת לעצמה חייבת בבה"ת כמ"ש במקומו בס"ד [ועמ"ש עוד בעירובין צ"ו ב' אב"א ההיא דאשה כו'. ועיין בתוס' כאן במה שכתכו ועוד דאיכא כו' ומיהו כו']:

ד"ה תניא כו' והלא אין מצות היום בשופר. נ"ב לק"מ מי לא משכחת לה בזמן ב"ד דלא שמע אנש אודניה ביבנה מקל תקועיא כדלעיל ריש פרקין [ועי' בר"ן]:

דף לג:

רש"י ד"ה ותנא ברא כו' **חדא מילתא אמרי**. נ"ב דשיעור תקיעה כתרועה אלא דשיעורו של זה אינו שיעורו של זה כדמסיק דבהא ודאי פליגי [ועי' ר"ן]:

דף לד:

גמ' כי נהירנא. ס"א נחירנא. נ"ב גרסא זו עיקר כמו נחר בן גברא [שבת קנ"ב ב'] וזולת לשון השמעת קול [וערש"י ברכות ס"ב ב' גיטין ס"ח א' ד"ה נחר קדושין פ"א ב' ד"ה נחרו]. ומד"ג בה"א הוא לשון הזכרה כמו נהירנא כדקיימן ד"ס בסלע [תענית י"ט ב' ב"ב צ"א ב' ושם בכמה מימרות ועוד הרבה בש"ס]:
תוס' סד"ה מתשעה. פי' סרוגין כו'. נ"ב כדפרשא לה אמתא דב"ר לעיל רפ"ג:

דף לה.

גמ' דמתלתין יומין לתלתין כו'.נ"ב היה נ"ל דהיינו בר"ח והיינו נמי של פרקים דכייל של רגלים ור"ח [ועי' ב"י א"ח סימן ק']: